

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 Oslo

Deres ref.:

Vår ref.: Namdal Vest – bakgrunn for
klage angående avslag for utbygging av
Litlflåttådalselva_2018_02_15.docx

7870 Grong, 15.02.2018

Namdal Vest – bakgrunn for klage angående avslag for utbygging av Litlflåttådalselva Kraftverk i Namsskogan kommune

Sammendrag

Vår begrunnelse for anken kan sammenfattes på følgende vis:

- Redusert utbyggingskostnad – 3,97 kr/kWh.
- NTE Nett har kapasitet til å motta produksjonen i dagens nett uten ytterligere investeringer.
- Asymmetri mellom skattelovgivning og levetid ved beregning av netto nytteverdi i samfunnsøkonomiske analyser.
- Dagens bruk av kalkulasjonsrente og levetid reduserer investeringene i sektoren og gjenspeiler ikke lønnsomheten i bransjen.
- Det er lagt for liten vekt på de positive virkningene av tiltaket.
- Enighet om at de ikke-prissatte konsekvensene ved bygging i stor grad kan avbøtes.

Viser til vår klage av 03.12.2017 på vedtak om avslag til å bygge ut Litlflåttådalselva Kraftverk i Namsskogan kommune, samt utsatt frist til å begrunne anken til 15.02.2017, oversendt i e-post 19.12.2017.

Samtidig viser vi til notatet *Bakgrunn for vedtak – Litlflåttådalselva og Flåttådalselva – Namsskogan kommune i Nord-Trøndelag fylke*, oversendt i brev fra NVE datert 13.11.2017. Det refereres fra dette dokumentet, dersom ikke annet er spesifikt nevnt.

NVE's vurdering:

Hydrologiske virkninger av utbyggingen:

Vi noterer oss at det er noen avvik angående det hydrologiske grunnlaget (s.20). Vi har basert våre beregninger på reelle målinger, og ser at NVE mener deres beregninger gir et riktigere bilde. Vi har ingen ytterligere kommentarer til denne forskjellen.

www.ulvig-kiar.no

Sandøla Gård, Hengbruveien 43, 7870 Grong

Forstkandidat **Anders Kiær**

Sivilagronom **Anne Ulvig**

Skog- og utmarksforvalter **Knut J. Melum**

Tlf. 74 33 17 00

Mobil 976 93 570

Mobil 900 43 154

Mobil 948 96 007

E-post: post@ulvig-kiar.no

Foretaksnummer 986 531 491 MVA

Produksjon og kostnader:

I forbindelse med ankebehandlingen har vi jobbet ytterligere med å kvalitetssikre kostnadsgrunlaget i prosjektet.

I konsesjonssøknaden er det tatt høyde for 2 hovedaggregat på 2,7 MVA hver. Maskin og elektro er budsjettert til 13 mill. kr. I søknaden er det også tatt med et alternativ på ett aggregat på 5,4 MVA. I forbindelse med utbyggingen av Søkkunda Kraftverk AS (søsterselskap til Ulvig Kiær AS) er det installert 2 aggregat i denne størrelsesorden. I forhold til prisen på det anlegget – og etter samtaler med leverandøren – vil leveranse av maskin og elektro ved installering av ett hovedaggregat (pelton) på 5,4 MVA istedenfor 2, kunne gjennomføres med en ramme på 9 mill. kr. (innhentet pris januar 2018)

Valgt løsning for prosjektet Litlflåttådalselva ser derfor ut til å bli ett hovedaggregat på inntil 5,4 MVA framfor 2 hver på 2,7 MVA. Budsjettposten på maskin og elektro er følgelig redusert fra 13 til 9 mill. kr. Størrelsen på stasjonen vil dermed kunne reduseres noe, hvilket innebærer en prisreduksjon fra 4 mill.kr. til 3,5.

Når det gjelder tunneldrift på de øverste 900 meterne, var merkostnaden ved dette beregnet ut fra prisforespørsler til entreprenør for tradisjonell tunneldrift inkludert rigg og drift, slik det går fram av våre kommentarer til NVE av 07.09.2016: *Namdalspakken – kommentarer til høringsuttalelsene.* (s.3).

Dersom retningsstyrt fullprofilboring lar seg gjennomføre på strekningen, fikk vi fra entreprenør oppgitt en pris for anleggene i Flåttådal på ca. 15.000 kr/m inkl. rigg og drift. I dette ligger prisjustering fra 2016, men også en rabatt dersom det blir 2 eller flere anlegg med fullprofilboring i området. Tallene som NVE legger til grunn ser derfor ut til å ligge ca. 30 % for høyt. (*Es uttalelse til konsesjonssøknad for Litlflåttådalselva kraftverk* av 06.09.2017, tabell s.2.)

Post	mill. kr (1.1.2017)	Våre endringer	Kommentar
900 m mindre rør (1200 mm GRP PN10 antatt + rigg 30%)	-4,0		
900 m mindre grøft (+ rigg 30%)	-5,4		
900 m fullprofilboring (15.000 kr/m + rigg 30%)	18,7	13,5	Se kommentar i tekst
Helikoptertransport for inntaksbygging (påslag 50%)	1,3		
Redusert strekning veibygging (ca 900 m, 1500 kr/m + rigg 30%)	-1,8		
Sum	8,8	3,6	
Fra 2 til 1 hovedaggregat		-4,0	Se kommentar i tekst
Redusert kraftstasjonsbygning ved 1 hovedaggregat		-0,5	Se kommentar i tekst
Sum forskjell revidert		-0,9	

Etter disse justeringene vil kostnadsoverslaget se slik ut:

Litlflåttådalselva Kraftverk	Alternativ B mill. NOK
Reguleringsanlegg	0,0
Overføringsanlegg	0,0
Inntak/dam, inkl. helikoptertrsp.	3,8
Driftsvannveier, inkl. redusert veibygging langs rørgate	28,1
Kraftstasjon, bygg	3,5
Kraftstasjon, maskin og elektro, 1 hovedaggregat	9,0
Kraftlinje	1,5
Transportanlegg	0,7
Div. tiltak (terskler, landskapspleie, med mer)	1,0
Uforutsett	4,7
Planlegging/administrasjon.	2,5
Finansieringsutgifter og avrunding	2,0
Sum utbyggingskostnader	56,8

Prisene er basert på prisnivå 2017. Tallene baserer seg på innhentede priser, samt tiltakshavers erfaringsgrunnlag fra kraftutbygging både som byggherre, men også som entreprenør.

Dette gir en revidert utbyggingspris på 3,97 kr/KWh inkl. nettilknytning.

Etter NVE's avslag 13.11.2017 på NTE Nett AS' søknad om å bygge en 132 kV linje fra Tunnsjødal til Kjelmyrlovet har vi hatt kontakt og møte med NTE Nett AS for å se på mulige alternative tilknytninger for prosjektene i Flåttådalen til 22 kV-nettet. Mange av tidligere tillyste prosjekter både på utbyggings-, men også på forbrukssiden nord i Namsskogan, er falt bort siden de opprinnelige planene ble utarbeidet i 2007/2008. Med de fåtall prosjekt som er igjen på vannkraftssiden i dette området og forventet forbruksutvikling, kan vi ha forståelse for at det ikke er samfunnsøkonomisk ønskelig å bygge nytt nett med spenningsnivå 132 kV på strekningen Tunnsjødal-Kjelmyrlovet. NTE Nett AS har beregnet at en slik linje med transformatorstasjon og bryterfelt vil koste 72,9 mill. kr. (tabell 2, s.12 i *Bakgrunn for vedtak – 132 kV Tunnsjødal-Kjelmyrlovet og Brekkvasselv transformatorstasjon*). Vi er derimot tilfredse med at NTE Nett i sin analyse og vurdering *Et skriv om nettkapasitet i 22 kV nettet – Ulvig Kiær og Trones kraftprosjekter i Namsskogan* av 22.1.18, som følger vedlagt, konkluderer med at de 4 konsesjonssøkte småkraftprosjektene Flåttådalselva, Litlflåttådalselva, Bjøråa og Steinåa samt konsesjonsgitte Seterfossen, alle kan tilknyttes 22 kV-nettet til en etter NTE's satser beregnet kostnad på rundt 19,8 mill.kr. For alle disse prosjektene vil det tilsvare en investering på 0,28 kr/KWh beregnet ut fra ca. 70 GWh/år (Flåttådalselva alt. B1/B2). Ettersom det er lov å ta anleggsbidrag i 22kV-nettet, blir kostnaden ved linjetilknytning pålagt kraftverkseier og ikke forbruker

I følge lastflytanalysene i dette notatet har dagens nett kapasitet til å ta inn Litlflåttådalselva Kraftverk via Byåsen, se under *Dagens nett, alternativ 1* og *Dagens nett, alternativ 2*.

Dersom det gjennom klagebehandlingen kun skulle gis konsesjon for Litlflåttådalselva på 4,9 MW, vil dagens nett takle dette inkludert innmating i Sone 1 av konsesjonsgitte Seterfossen på 3,4 MW.

I forbindelse med utbygging av Søkkunda Kraftverk har våre selskap stått for graving og legging av kabel, hhv. 3x1x95 og 3x1x240 mm², over en strekning på om lag 9 km, til en kostnad til ca. 60% av den standardiserte prisen NTE Nett AS oppgir i sitt notat. NTE Nett bekrefter at tiltakshaver kan engasjeres som entreprenør for utførelse av graving/legging av kabel slik Eidsiva Nett gjør. Vi legger derfor våre priser til grunn i den videre drøftelsen.

NTE Nett AS har beregnet 4 km ny linje fra Byåsen til Litlflåttådalselva og Flåttådalselva. Fra Litlflåttådalselva til Byåsen er det ca. 1,7 km. Selv inkludert nettstasjon til 250.000 kr, er avsatte 1,5 mill. kr. i konsesjonssøknaden nok for å etablere dette nettet.

Dersom det gis konsesjon for Steinåa i tillegg, vil det være behov for en reinvestering i nettet, se notatet fra NTE på side 5, *Reinvestert nett, alternativ 1*. Med Litlflåttådalselva på 4,9 MW installert effekt fra sone 2, vil det fortsatt være plass både til Seterfossen på 3,4 MW og Steinåa på 2,5 MW. De 2 første radene i den øverste tabellen på side 6, viser hvilke investeringer det er nødvendig å foreta i 22 kV-avgreiningen (*Tunnsjødal-22NA1*) som går fra sone 1 til Tunnsjødal. Den begrensede del av dette nettet er fra 1950-årene, delvis fra 1980-årene. For å bli kvitt disse flaskehalsene vil et estimert anleggsbidrag bli liggende på ca. 1,4 mill. kr. I tillegg kommer i sone 1 linjen fra Nessan Gård til Seterfossen, av NTE Nett budsjettert til ca. 3,5 mill.kr (se innledende notat fra NTE-notat av 19.01.18). For Steinåa vil det i tillegg bli en nettilknytning i form av kabel langs veitrasé. Denne vil bli ca. 1 km lang dersom stasjonen flyttes ca. 400 oppover langs Steinåa. Iht. NTE Netts priser utgjør dette ca. 0,7 mill.kr. Således har Litlflåttådalselva de laveste kostnadene for nettilknytning.

Vår erfaring med overtagelse og drift av kraftverk fra 1903, 1907 og 1916, er at levetiden selv for småkraftverk er langt lenger enn 40 år. Selv kraftverk fra 1989, snart 30 år gammelt, viser ingen tegn som tilsier at kraftanlegget ikke skulle kunne ha en levetid på mer enn det dobbelte, altså over 60 år. Ved undersøkelser i kraftmiljøet er oppfatningen at kraftverk selv bygget i dag vil ha en betydelig lenger levetid enn 40 år. Dette gjenspeiles også i de kontrakter hvor fallrettigheten leies ut for en lang tidsperiode med mulighet for tilbakekjøp for fallrettseierne etter f.eks. 40, 60 eller enda flere år. Det opereres da med en gjenkjøpsverdi – ergo kalkulerer bransjen med at kraftanlegget har en restverdi etter utløpet av leiekontrakten.

Vi mener at den sektorielle levetidsvurderingen til NVE (gitt instruks fra OED og dermed fra Finansdepartementet) ikke gjenspeiler de faktiske forholdene i kraftbransjen, og spesielt ikke for småkraftanlegg.

Dersom 40 år beholdes som levetid i beregningene, må det innregnes en restverdi på bakgrunn av en kalkulert teknisk verdi (mange av omtalte fallrettsleieavtalene benytter teknisk verdi) eller forventet nåverdi for en periode utover 40 år.

I Finansdepartementets rundskriv R-109-14, *Prinsipper og krav ved utarbeidelse av samfunnsøkonomiske analyser mv.* står det følgende:

Levetiden som benyttes i analysen av investeringsprosjekter må reflektere den perioden tiltaket som analyseres faktisk vil være i bruk eller yte en samfunnstjeneste. (s.5)

Levetiden må derfor drøftes for det enkelte tiltak, eller i veiledere for sektorer der det gjennomføres mange tilsvarende tiltak.

Som hovedprinsipp skal analyseperioden være så nær levetiden som praktisk mulig. For infrastrukturtiltak i samferdselssektoren settes analyseperioden til 40 år. Avvik fra dette prinsippet må begrunnes.

Dette er ytterligere understreket i veilederen som Direktoratet for økonomistyring (DFØ) har utarbeidet til rundskrivet fra Finansdepartementet, *Veileder i samfunnsøkonomiske analyser*, på side 88 og 89:

Det fremgår av Finansdepartementets rundskriv at som et hovedprinsipp skal analyseperioden være så nær levetiden til tiltaket som praktisk mulig. Avvik fra dette prinsippet må begrunnes.

Dette innebærer at dere må vurdere den tekniske eller fysiske levetiden til tiltaket. Denne vil være lik den levetiden de fysiske elementene i investeringen har før de ikke lenger kan brukes og må skiftes helt ut.

Skattelovgivningen inneholder en rekke særregler for skattlegging av inntekt knyttet til produksjon, omsetning, overføring eller distribusjon av vannkraft.

Følgende særskilte driftsmidler som benyttes i kraftproduksjon skal avskrives lineært over levetiden:

- a) Dammer, tunneler, rørgater (unntatt rør), kraftstasjoner (inkludert atkomsttunneler) med 1,5 % årlig over 67 år
- b) Maskinteknisk utrustning i kraftstasjon, generatorer, rør, foring i sjakt/tunnel, luker, rister etc. med 2,5 % årlig over 40 år

For de fleste vannkraftverk vil dam, vannvei og kraftstasjon utgjøre storparten av investeringen i kraftverket. For Litlflåttådalselva utgjør pkt. a) over rundt 75% av investeringen. Vektes disse mot hverandre, gir det en skattemessig levetid på 60 år.

Vi kan derfor ikke se at det er gitt noen begrunnelse for å bruke en levetid på 40 år, når både reell levetid minst er og levetid i skattemessig forstand er 60 år. Dette er etter vår oppfatning også i strid med det som er vist til i både veilederen og forskriften.

Når det gjelder nåverdiregninger vil nær historie og nær framtid være det som legges mest vekt på når man skal anslå og vurdere «inputene» i beregningene. Således betyr også nåverdien av de nærmeste tidsperiodene mest i beregningene.

I *Veileder i samfunnsøkonomiske analyser* er rundskrivets behandling av kalkulasjonsrenten nærmere beskrevet på s.91:

Kalkulasjonsrenten er den samfunnsøkonomiske alternativkostnaden ved å binde kapital til et tiltak og reflekterer kapitalens avkastning i beste alternative anvendelse.

Statens pensjonsfond utland (SPU), populært kalt Oljefondet, har siden oppstarten i 1998 hatt en realavkastning på 4,06 %, de siste 10 år 3,85 (<https://www.nbim.no/no/fondet/avkastning/> - tabell: Historiske nøkkeltall).

Handlingsregelen fastslår hvor stor andel av inntektene fra oljevirkksomheten som kan brukes i norsk økonomi. Bruken av oljeinntekter knyttes til den forventede realavkastningen av Statens pensjonsfond utland. I Perspektivmeldingen 2017 legger Regjeringen opp til at uttaket fra fondet over tid skal tilsvare 3 prosent av fondets verdi, mot tidligere 4 prosent.

Handlingsregelen bidrar til at petroleumsinntektene fases gradvis inn i økonomien. Samtidig brukes bare avkastningen av fondet, ikke fondskapitalen i seg selv. Dermed vil fondet også komme fremtidige generasjoner til gode. (<https://www.nbim.no/no/fondet/>)

Under Retningslinjer for bruk av oljepenger (handlingsregelen) (https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/norsk_ekonomi/bruk-av-oljepenger-retningslinjer-for-bruk-av-oljepenger-ha/id450468/) står det følgende:

- *Bruken av oljeinntekter skal over tid følge den forventede realavkastningen av Statens pensjonsfond utland.*

I St.meld. nr 29 (2016-2017) Perspektivmeldingen 2017 varslet regjeringen at det fra nå av legges til grunn en forventet realavkastning på 3 pst. i Statens pensjonsfond utland, mot tidligere 4 pst.

Selv Staten (regjeringen) med sine profesjonelle forvaltere har redusert sin forventning til framtidig realavkastning fra 4 til 3 %. Det er derfor mye som taler for at instruksen fra finansdepartementet til OED og videre til NVE om nivå på kalkulasjonsrente ved samfunnsøkonomiske analyser må reduseres.

Investering i norske statsobligasjoner regnes som en sikker og risikofri plassering. De 3 siste årene har 10-årsrente på statsobligasjoner ligget på hhv. 1,57, 1,33 og 1,64 %. (<https://www.norges-bank.no/Statistikk/Rentestatistikk/Statsobligasjoner-Rente-Arsgjennomsnitt-av-daglige-noteringer/>)

Kraftproduksjon er en langsiktig bransje på linje med investering i skog. Det kan forventes en lav, men forholdsvis sikker avkastning over tid. Undertegnende fikk i vernesak mot staten (Nord-Østerdal tingrett 11.08.2015, saksnr. 11-175774SKJ-NOST) medhold i at kapitaliseringsrenten skulle være 4% som for personskadesaker, ikke 5 % som tidligere. Saken ble ikke anket av Staten.

Ser man hen til lov om tomtefeste (langtidsutleie av tomt) fastslår 4. avsnitt under §15 at 2% skal brukes som avkastning av tomtens verdi ved oppregulering av festeavgiften. Legges 1 til 2% på toppen av dette som et risikotillegg, vil man med 3-4% kalkulasjonsrente være i tråd med forventet avkastning av SPU og i tråd med gjeldende rett i personskadesaker og verneerstatningssaker.

For å synliggjøre den reelle lønnsomheten og for å gi et riktig bilde av alternative avkastningsmuligheter, bør NVE's beregninger vise de vurderinger som private aktører legger til grunn for sine lønnsomhetsberegninger, ved å benytte en lengre levetid enn 40 år – f.eks. 60-70 år, og med alternative kalkulasjonsrenter i tråd med markedet, f.eks. 3 eller 4 %.

Dette kan illustreres ved å sette LCOE-beregninger ved ulik levetid og kalkulasjonsrente inn i en tabell. Det er brukt samme forutsetninger som hos NVE, med unntak av at våre reviderte kostnadstall for utbyggingen er lagt til grunn, samt variasjon av levetid og kalkulasjonsrente. Kurs er satt til 7,7 NOK/\$. I kostnadsberegningene våre er det allerede lagt inn en post for 10% uforutsette kostnader. Med vår erfaring fra bygging og ombygginger av kraftverk, hvor vi har holdt budsjett, ser vi ingen grunn til å beregne scenarier med vesentlig lavere eller høyere utbyggingskostnad.

Litflåttådalselva	NVE's forutsetninger	«Reell levetid»	«Markedsrente»	«Reell levetid og rente»
	40 år levetid, 6% rente	60 år levetid, 6% rente	40 år levetid, 4% rente	60 år levetid, 4% rente
	Øre/KWh	Øre/KWh	Øre/KWh	Øre/KWh
Energikostnad over levetid (LCOE)	32,3	30,6	26,2	23,8

Tabell 1: Energikostnad over levetiden (LCOE) i NOK/kWh ved ulik levetid og kalkulasjonsrente, men uten restverdi. (LCOE kalkulatoren er hentet fra: https://www.energy101.com/calculators/calculators/calculator_LCOE_old/index.html)

Dersom kalkulasjonsrenten settes til 3 %, som er den forventede avkastningen for pensjonsfond utland framover, vil energikostnaden over levetiden (LCOE) for Litflåttådalselva med 60 års levetid være på **20,7 øre/KWh**.

I en lønnsomhetsvurdering må summen av kraftpris og elsertifikatpris dekke LCOE. Når det gjelder kraftpris benyttes NVE's kraftprisbaner. NVE legger selv til grunn 15 øre/KWh i sertifikatpris. Siden energimyndighetene er regulator for kvotekurven og premissleverandør for sertifikatprisene, ville det være naturlig å benytte prisen på sertifikater som NVE benytter. Markedet for sertifikater er derimot ikke så positive, og har en mer konservativ tilnærming til framtidige sertifikatprisene. Et alternativ er å forutsette en sertifikatpris på det halve, altså 7,5 øre/KWh, slik dagens pris er i markedet for sertifikater for 2019 og 2020.

Litflåttådalselva	NVE's forutsetninger	«Reell levetid»	«Markedsrente»	«Reell levetid og rente»
	40 år levetid, 6% rente	60 år levetid, 6% rente	40 år levetid, 4% rente	60 år levetid, 4% rente
	Øre/KWh	Øre/KWh	Øre/KWh	Øre/KWh
Energikostnad over levetid (LCOE)	32,3	30,6	26,2	23,8
Kraftpris+ Elsert. Øre/KWh				
L-L: 23,5+7,5		31,0		
M-L: 29,0+7,5		36,5		
H-L: 41,0+7,5		48,5		
L-H: 23,5+15,0		38,5		
M-H: 29,0+15,0		44,0		
H-H: 41,0+15,0		56,0		

Tabell 2: Kraft- og elsertifikatpris sammenlignet med Energikostnad over levetiden (LCOE) i øre/kWh ved ulik levetid og kalkulasjonsrente, men uten restverdi.

Ved å innberegne en restverdi - som vil være høyst aktuell ved forutsetningene til NVE med kun 40 års levetid, vil regnestykket vise at alle alternativene gir en høyere kraft- og sertifikatpris enn energikostnaden over levetiden, og dermed lønnsomhet for samtlige. Det vises her til følgende fra veilederen:

Det fremgår av Finansdepartementets rundskriv R-109/2014 at dere skal beregne en restverdi dersom dere setter analyseperioden kortere enn tiltakets levetid (s.96)

En alternativ metode å beregne restverdien ved investeringsprosjekter på er å benytte markedsverdien av utstyret/investeringen i det siste året av analyseperioden. (s.97)

Dette er i tråd med de fleste kontraktene med fallrettsleie, hvor fallrettsseier kan kjøpe anlegget igjen til en angitt restverdi (takst, regnskapsmessig- eller teknisk verdi) etter endt leieperiode på 40 eller 50 år.

Vi kjenner til flere salg av nyere små elvekraftverk de seneste årene og vilkårene for salgene. Selv med fallrettsleie på rundt 5-7% av brutto inntekt, gjenkjøpsmulighet etter 40-50 år og arbeidsmulighet hos kjøper (daglig drift av kraftverket), oppnås salgspriser på mellom 5 og 6 kr/KWh år. For Litflåttådalselva snakker vi her om en mer verdi på rundt 1,5 kr/KWh utbygget produksjon, noe som tilsvarer drøye 20 mill. kr. Denne nåverdien er reell i forhold

til teoretiske beregninger. Samtidig vil vi understreke at vår strategi er å bygge og drifte småkraftanlegg, ikke å selge dem.

Vår erfaring med kjøp, utbygging og drift av 7 små kraftverk gjennom ulike selskap, tilsier at Litlflåttådalselva for oss vil være en langsiktig og god investering ut fra de forutsetninger vi legger til grunn etter mer enn 30 års erfaring i bransjen.

I det det er vi som bærer den økonomiske risikoen for prosjektet og dets lønnsomhet, mener vi det ikke blir riktig at det offentlige skal overprøve våre lønnsomhets- og risikovurderinger.

Vi ser at denne vurderingen deles av statsråd Terje Søviknes i OED. Han uttalte følgende i sin tale på høstkonferansen til Statoil i november 2017:

The Norwegian system is market based. That means that within the framework established by the authorities, it is up to the companies to make the commercial decisions. This separation of tasks has served us well, and we would be wise to hold on to it.

There is currently an ongoing debate on risk assessments. The management of many forms of risk is an integrated part of the commercial decisions made by the companies.

These decisions are in turn assessed by the financial market on a running basis.

There is no reason to believe that the market is not capable of taking into account the full scope of risks relevant to any given sector. That includes any potential risk and reward related to a more ambitious policy to fight climate change.

As good and dedicated as Norwegian civil servants are, I do not think they – or me - are better at making these kinds of decisions than the companies themselves. Nor, for that matter, are Members of Parliament, environmental activists or commentators in the press.

In short, the companies, not the authorities, are best placed to assess the profitability of oil and gas projects.

Selv om disse uttalelsene ble gitt i forbindelse med olje og gass, gir de klart uttrykk for det som også er vårt syn, at den økonomiske risikoen og lønnsomhetsvurderinger må det være opp til utbygger selv å vurdere.

Reindrift:

Når det gjelder påvirkning på reindriften konkluderer NVE følgende på side 26:

NVE er uenige med de reindriftsfaglige høringspartene i at Litlflåttådalselva kraftverk er like konfliktfylt som Bjørelva kraftverk. Vi erkjenner at det er konflikter med beiteområder for reindrifta, men inntaket er planlagt i nedkanten av en kraftig fjellskrent på 6-7 meter som reinen ikke kan forsere. Inntaket i Bjørelva er i et mer åpent område, som vil være langt mer synlig enn i Litlflåttådalselva. Siden søker har foreslått en vannvei som er planlagt som boret sjakt i øvre del, vil det bli minimale inngrep i øvre del i Litlflåttådalselva. Området er ikke beskrevet spesielt brukt sommerstid, men blir brukt vår og høst. Det er heller ikke oppgitt spesielle særverdier som det må tas hensyn til, slik det er både for Bjørelva og Steinåa kraftverk.

Vi deler denne vurderingen.

Gammel barskog:

NVE skriver følgende på side 28:

Etter NVEs syn vil det ikke være mulig å unngå lokaliteten ved kraftstasjonen uten å miste vesentlig fall. Det er likevel mulig å redusere inngrepene ved å legge selve stasjonen utenom lokaliteten.

Tilførselsrøret vil måtte gå gjennom lokaliteten uansett plassering. Det er også mulig å legge rørgaten i såpass avstand fra elva at de to forekomstene av gammel granskog oppstrøms kraftstasjonen blir spart. NVE vurderer at en eventuell påvirkning på naturtypen vil ha negative konsekvenser for ett av de fire gammelskogområdene. Noe av lokaliteten kan spares om man minimerer inngrepene ved kraftstasjonsområdet. I de resterende gammelskogområdene kan søker unngå inngrep helt, ved mindre justeringer av rørtrasé, kraftstasjon, vei og riggområder i en detaljplanfase.

Vi deler NVE's vurdering om at prosjektet kan tilpasses slik at anlegget i minst mulig grad påvirker gammel barskog.

Arter:

Studier av namsblank:

NVE skriver på side 31:

Litflåttådalselva kraftverk planlegges ovenfor endelig vandringshinder for namsblanken. Siden søker ønsker å fraføre alt vannet fra elva utenom minstevannføringen, samtidig som slukeevnen er høy i prosjektet, vil droppet i vannføringen bli svært stor ved et eventuelt utfall i kraftverket. NVE har vurdert behovet for en kapasitet på omløpsventilen tilsvarende den maksimale slukeevnen som stor, for at fisken ikke skal bli nevneverdig berørt av tiltaket, slik beskyttelsesregimet for nasjonale laksevassdrag krever. NVE mener muligheten for å avbøte tiltaket tilstrekkelig nedstrøms kraftverket er av stor betydning for konsesjonsspørsmålet. Etter vårt syn er disse mulighetene til stede for Litflåttådalselva kraftverk.

Vi har vært i kontakt med utstyrleverandør av maskin, og leverandøren bekrefter at det er flere tekniske muligheter for å hindre brå stopp i vanntilgangen fra kraftstasjonen. Ved at det blir installert peltonturbin, kan lang lukketid på stengeventil ved bruk av deflektorer benyttes for å opprettholde vannstrømmen, alene eller i kombinasjon med en omløpsventil. Alternativ kan en omløpsventil benyttes alene. I det justerte kostnadsoverslaget over er dette innberegnet. Dersom konsesjon gis, regner vi med at spesifikasjoner og krav til slikt utstyr vil bli en del av detaljplanleggingen som skal godkjennes av NVE.

Store sammenhengende områder med urørt preg:

NVE skriver:

NVE mener avbøtende tiltak som tunnel i øvre del og veiløs bygging av inntaksdam vil redusere inngrepene i nærheten av Litflåttådalselva kraftverk.

Vi deler NVE's vurdering av de avbøtende tiltakene vi har foreslått.

Samfunnsmessige fordeler:

NVE skriver:

En eventuell utbygging av Litflåttådalselva kraftverk vil gi 14,3 GWh og Flåttådalselva kraftverk vil gi 29,1 GWh i et gjennomsnittså. Produksjonsmengden regnes som henholdsvis vanlig og stor for et småkraftverk. Småkraftverk utgjør et viktig bidrag i den politiske satsingen på fornybar energi. De omsøkte tiltakene vil gi inntekter til søker og grunneier og generere skatteinntekter. Videre vil både Litflåttådalselva og Flåttådalselva kraftverk styrke næringsgrunnlaget i området og dermed kunne bidra til å opprettholde lokal bosetning. NVE vurderer kostnadene ved tiltakene til å ligge omtrent på gjennomsnittet for småkraft- og vindkraftprosjekter som har blitt tildelt konsesjon de siste årene.

I søknaden står følgende:

Namsskogan kommune, og spesielt lokalt i utkantene, er utsatt for fraflytting og mangel på arbeidsplasser. Tiltaket vil være avgjørende for opprettholdelse av den lokale bosettingen og en videreutvikling av de lokale næringer.

Kraftverksplanene i Flåttådalen gir mulighet for 1-2 nye arbeidsplasser på permanent basis. Lokalsamfunnet vil bli betydelig styrket med den satsingen som vil kunne skje ved denne kraftutbyggingen.

Vi mener det av NVE er lagt for liten vekt på de positive sidene ved tiltaket. Vi kan ikke se at NVE har behandlet og vurdert de i søknaden opplistede og uthevede momenter som taler for konsesjon, se søknaden under pkt. 2.1 *Begrunnelse for tiltaket.*

På bakgrunn av et omfattende arbeid ble det utarbeidet, og Fylkestinget vedtok egne *Strategier for små vannkraftverk i Nord-Trøndelag.*

Fra denne og fra søknaden ser vi oss derfor nødt til å gjenta:

- *Det skal legges spesiell vekt på mulighet for utbygging i næringssvake områder der kommunene opplever befolkningsnedgang.*
- *Fylkeskommunen ser positivt på små kraftverksutbygginger som grunnlag for lokal nærings- og samfunnsutvikling. Dette må gis særlig betydning ved endelig konsesjonsvurdering i næringssvake kommuner.*

Namsskogan er en av de kommunene som har hatt sterkest befolkningsnedgang, se søknadens Figur 1.

Vi kan heller ikke se at området (Nord-Trøndelag) betydelige vern i form av varige vernede vassdrag og vern etter annen lovgivning (60% av arealet), er drøftet eller tillagt vekt. I tillegg kommer viktige området for reindriften. Etter vår mening må det være en høy terskel for å avslå konsesjonssøknader i de gjenværende områdene som ikke er varig vernet, og vi forventer at slik problematikk blir grundig belyst i ankesaken. Hvis ikke vil NVE's behandling i denne og lignende saker oppfattes som en egen vernepolitikk på siden av Stortingets føringer.

Søknadens forhold til overliggende nett:

Etter våre samtaler med NTE Nett AS og de tilbakemeldinger vi har fått at dagens nett kan ta inn produksjonen fra Litlflåttådalselva i det lokale distribusjonsnettet uten ytterligere investeringer, ser vi ingen grunn til å diskutere bakgrunnen for å avslå en utbygging av 132 kV-nettet fra Tunnsjødal til Kjelmlyrnet og bygging av ny transformatorstasjon ved Kjelmlyrnet, selv om vi er uenige i forutsetningene for beregningene og dermed samfunnsnytteten av et forsterket og framtidrettet linjenett nordover i Namsskogan kommune. Når det gjelder diskusjon av noen av forutsetningene for beregning av netto nytte (samfunnsøkonomisk analyse) viser vi til det som er skrevet over under *Produksjon og kostnader.*

Oppsummering:

NVE har foretatt en saksbehandling hvor de har lagt avgjørende vekt på avslag av NTE Netts søknad om å bygge ny 132 kV-linje, og ikke gitt søker anledning til å be NTE utarbeide andre alternativ før saksbehandlingen var avsluttet. Vi forbeholder oss retten til å komme med tilleggsopplysninger i den perioden som klagen behandles.

NVE skriver i sin oppsummering:

NVE mener at de ikke-prissatte konsekvensene ved en eventuell bygging av Litlflåttådalselva kraftverk i stor grad kan avbøtes.

Vi deler denne vurderingen. Produksjonen kan mates inn på NTE Nett's 22 kV uten ytterligere investeringer. Samtidig har justering av utbyggingsplanen og nye innhentede priser gitt en lavere utbyggingskostnad.

Vi ber om at disse forhold legges til grunn, og at vår klage tas til følge.

Med hilsen
For Ulvig Kiær AS

Anders Kiær

Sign.

Vedlegg.